

Česká republika nadále zůstává zemí s relativně nízkou úrovní infekce HIV/AIDS v rámci Evropy i světa

Ve čtvrtek 1. prosince si připomínáme Světový den boje proti AIDS. Státní zdravotní ústav k tomuto datu pravidelně zveřejňuje nejnovější statistiky týkající se HIV/AIDS v ČR. Můžeme konstatovat, že i v roce 2022 Česká republika zůstává zemí s relativně nízkou úrovní infekce HIV/AIDS v rámci světa i Evropy, a to jak z pohledu relativního počtu nových případů, který se pohybuje kolem 2 případů na 100 000 obyvatel, tak z pohledu kumulativního počtu HIV infekcí. Situaci letos výrazně ovlivňuje migrace v důsledku válečného konfliktu na Ukrajině. Dobrou zprávou je, že n aprostá většina z infikovaných uprchlíků ví o své HIV pozitivitě, léčila se dosud na Ukrajině a v ČR požádala o pokračování léčby. Infekčnost člověka je totiž při řádné léčbě minimální a přenos infekce na další jedince je u léčeného nepravděpodobný.

„Od roku 2019 do roku 2021 průměrně v České republice přibýlo 235 nových případů HIV. Kumulativně pak bylo za období 1. 10. 1985 do 31. 10. 2022 zaznamenáno celkem 4323 případů. Letos statistiky významně ovlivňuje migrace v důsledku válečného konfliktu na Ukrajině. Proto jsme, z důvodu jasnějšího hodnocení vlivu migrace, data o HIV pozitivních uprchlících evidovali a analyzovali odděleně od běžně zpracovávaných dat občanů ČR a rezidentů, tedy cizinců s dlouhodobým pobytem v Česku,“ vysvětluje RNDr. Vratislav Němeček, CSc., vedoucí Národní referenční laboratoře pro HIV/AIDS Státního zdravotního ústavu.

Data o výskytu HIV v roce 2022 u občanů ČR a rezidentů

V prvních deseti měsících roku 2022 bylo celkem nově zaznamenáno 249 případů u občanů ČR a rezidentů. Mezi nimi je 201 mužů a 48 žen. Průměrný věk nově zjištěných případů byl 38,2 roku, s věkovým rozpětím od 18 do 70 let. Při zjištění HIV infekce bylo 173 (69,5 %) infikovaných v asymptomatickém stadiu a 21 (8,4 %) ve stadiu akutní infekce. Pozdní záchyty představuje 18 (7,2 %) nemocných ve stadiu symptomatickém non-AIDS a zejména 37 (14,9 %) s onemocněním AIDS.

Nejvíce nových případů uvádí obvyklé bydliště v Praze (32,9 %) a dále s odstupem v Jihomoravském (10,8 %) a Středočeském (8,8 %) kraji. Z 249 nových případů HIV infekce v roce 2022 bylo 139 rezidentů, neboli cizinců s dlouhodobým pobytem v Česku (55,8 %). Pocházejí z Ukrajiny (89), Slovenska (8), Ruska (8), Moldavska (4), Polska (4) a dalších 22 zemí. Podíl rezidentů dlouhodobě narůstá a letos poprvé přesáhl hranici 50 %. Počet rezidentů je oproti loňskému počtu za stejné období o 61 vyšší. *„Nárůst zejména souvisí s vyššími počty nově evidovaných Ukrajinců, kteří žili v ČR a nemají tudíž status uprchlíka. Dvě třetiny z nich věděly o své HIV pozitivitě, léčbu dosud získávaly na Ukrajině a kvůli válečné situaci požádaly o zajištění kontinuity léčby HIV infekce v ČR,“* vysvětluje RNDr. Marek Malý, CSc., vedoucí oddělení biostatistiky SZÚ.

V ČR stále dominuje přenos infekce HIV sexuální cestou (83,1 % případů v deseti měsících roku 2022), přitom 130 (52,2 %) nových případů bylo zjištěno u mužů majících sex s muži a (z nich 3 byli také injekčními uživateli drog). K heterosexuálnímu přenosu infekce došlo u 30,9 % nových případů, a to u 43 mužů a 34 žen. Podíl přenosu prostřednictvím injekčního užívání drog je v ČR, na rozdíl od přenosu sexuálního, i nadále nízký, v roce 2021 byl zaznamenán u 8 osob (3,2 %).

V roce 2022 bylo dále nově zjištěno 41 případů onemocnění AIDS (20 u občanů ČR, 21 u rezidentů) a většinou (90,2 %) šlo o pozdní záchyty, kdy byla infekce HIV prokázána až ve stadiu AIDS. Zaznamenali jsme 10 úmrtí pacientů ve stadiu AIDS, a to v průměrném věku 57 let, a dále 4 úmrtí nemocných s HIV z jiné příčiny. Těm bylo průměrně 45 let.

„Je velmi dobrou zprávou, že u pacientů, kteří jsou v péči HIV center, v posledních pěti letech významně narůstal podíl těch, kteří jsou léčeni, a loni už přesáhl 97 %. Stále ale trvá nepřiznivá situace vysokého výskytu dalších sledovaných sexuálně přenosných infekcí u HIV pozitivních. V roce 2021 bylo u nich nově zjištěno 140 případů syfilis, 94 případů kapavky a 11 případů lymfogranuloma venereum. V naprosté většině se tyto další infekce vyskytly u mužů majících sex s muži,“ popisuje situaci MUDr. Hana Zákoucká, vedoucí oddělení sexuálně přenosných infekcí.

U syfilisu zcela převažuje časná infekce (92,9 %), která je z hlediska rizika přenosu na další sexuální partnery nejnebezpečnější. U 50,7 % případů syfilisu a 63,8 % případů kapavky se jedná o reinfekci, což představuje výrazně vyšší výskyt reinfekcí než v populaci HIV negativních osob, v níž podíl reinfekcí dosáhl 10,8 %.

Data o výskytu HIV v roce 2022 u uprchlíků z Ukrajiny

Od začátku vojenského konfliktu do konce října 2022 přišlo do ČR podle údajů Ministerstva vnitra celkem 422125 uprchlíků, z toho 23,6 % mužů nad 15 let, 50,0 % žen nad 15 let a 26,4 % dětí do 15 let. Za stejné období bylo evidováno 537 HIV pozitivních uprchlíků z Ukrajiny (166 mužů, 353 žen a 18 dětí do 15 let), přičemž přes 70 % z nich se přihlásilo do péče v období od března do června.

„Je důležité zdůraznit, že naprostá většina z těchto uprchlíků (cca 92 %) věděla o své HIV pozitivitě, léčila se dosud na Ukrajině a v ČR požádala o zajištění kontinuity léčby HIV infekce. Antiretrovirová léčba hraje zásadní roli při zábraně šíření infekce, neboť infekčnost setrvale řádně léčených osob je minimální, tudíž přenos infekce je nepravděpodobný. Díky spolupráci kontaktních center pro lidi prchající před válkou na Ukrajině, která pomohla informovat příchozí o bezplatných možnostech testování a léčby a také díky osvětovým materiálům připraveným v mateřštině příchozích, se dařilo a daří situaci velice dobře zvládat a tím minimalizovat rizika přenosu infekce,“ uvedla ředitelka Státního zdravotního ústavu MUDr. Barbora Macková.

Rizikem samozřejmě mohou být lidé, kteří nevědí o své HIV pozitivitě, nebo vědí, ale neléčí se. Takové osoby jsou jak mezi občany ČR, tak mezi rezidenty. Na základě matematického modelu se jejich počet zhruba odhaduje na zhruba 600. I na tyto lidi cílit preventivní aktivity, k nimž například patří právě uzavřený Evropský týden testování, v rámci kterého mohli lidé zcela anonymně a zdarma přijít na testy na HIV a žloutenky. *„Dosud nemáme uzavřené statistiky celkového počtu těch, kteří akce využili, ale za Státní zdravotní ústav už můžeme říci, že letos byl zájem lidí o vyšetření za poslední roky rekordní,“* shrnuje MUDr. Anna Kubátová, manažerka Národního programu HIV/AIDS v ČR.

Kumulativní data od roku 1985 – občané ČR a rezidenti

Co se týká celkových čísel, od zahájení sledování infekcí HIV, tj. od 1. 10. 1985 do 31. 10. 2022, bylo v ČR celkově zjištěno 4323 případů HIV pozitivity u občanů Česka (3070) a rezidentů (1253), z toho bylo 3696 (85,5 %) mužů a 627 (14,5 %) žen. U 816 z nich (664 mužů, 152 žen) došlo k rozvinutí onemocnění AIDS. Ze 4323 pacientů již zemřelo 556 (12,9 %), přičemž 366 úmrtí bylo ve stadiu AIDS (44,9 % ze všech nemocných s AIDS) a 190 z jiné příčiny.

Odkazy na údaje o výskytu a šíření HIV/AIDS a kontakty na odborníky

Údaje o České republice jsou měsíčně aktualizovány, průběžně doplňovány a zveřejňovány na stránkách Státního zdravotního ústavu v Praze, kde jsou k dispozici i souhrnné roční zprávy (<https://archiv.szu.cz/tema/prevence/rocní-zpravy-o-vyskytu-a-sireni-hiv-aids-v-cr>).

Zprávy o surveillance HIV/AIDS v Evropě lze nalézt na stránkách ECDC (<https://www.ecdc.europa.eu/en/all-topics-zhiv-infection-and-aids-surveillance-and-disease-data/annual-hivaids-surveillance-reports>).

Přílohou této tiskové zprávy jsou kompletní statistiky v PDF a [odkaz na videoprezentaci s detailním výkladem RNDr. Vratislava Němečka, CSc.](#) k nejnovějším zjištěním: https://youtu.be/nuNzjnkU_c

V případě zájmu o rozhovory na dané téma jsou Vám k dispozici odborníci SZÚ. Kontaktovat je můžete přes tiskovou mluvčí, případně psát i přímo na uvedené e-maily.

Kontakty:

RNDr. Vratislav Němeček, CSc., vedoucí Národní referenční laboratoře pro HIV/AIDS, Státní zdravotní ústav

Kontakt: (vratislav.nemecek@szu.cz)vratislav.nemecek@szu.cz

RNDr. Marek Malý, CSc., vedoucí oddělení biostatistiky, Státní zdravotní ústav

Kontakt: (marek.maly@szu.cz)marek.maly@szu.cz

MUDr. Hana Zákoucká, vedoucí oddělení sexuálně přenosných infekcí, Státní zdravotní ústav

Kontakt: (hana.zakoucka@szu.cz)hana.zakoucka@szu.cz

MUDr. Anna Kubátová, manažerka Národního programu HIV/AIDS v ČR, Státní zdravotní ústav

Kontakt: anna.kubatova@szu.cz